

**การพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจน:
กรณีศึกษาบ้านโคกใหญ่ หมู่ 9 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์**
**Integrated development to solve the problems of poverty:
a case study at Ban Kok Yai, Moo 9, Tambon Samet, Amphur
Muang, Buriram Province**

ปรีชา ปาโนรัมย์ (Preecha Panoram)¹
ทศพร แก้วขวัญไกร (Todsaporn Kaewkhankrai)²
กุลกันยา ศรีสุข (Kulkanya Srisuk)³

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์งานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของหมู่บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหาสาเหตุความยากจนและเพื่อพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความยากจน ประชากรคือ ชาวบ้าน 300 หลังคาเรือน ผู้นำชุมชน 10 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามเชิงสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และการจัด Focus Group สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์จีนิ ผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ 550 ไร่ ประชากร 1,456 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตร 80% ค้าขาย 10% ทำงานบริษัทเอกชน 5% และรับราชการ 5% รายได้เฉลี่ยต่อปี 5,000- 10,000 บาท ต่อเดือน 833 บาท ถือว่ามีระดับความยากจนเชิงรายได้ที่รุนแรงมาก ค่าสัมประสิทธิ์จีนิอยู่ที่ 0.5 เป็นการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน สาเหตุของความยากจนเรียงจากมากไปหาน้อยคือ มีหนี้สินมาก มีปัญหาด้านรายได้และรายจ่าย ปัญหาด้านที่ดินทำกิน ปัญหาด้านการศึกษา และปัญหาสังคม รูปแบบที่ควรใช้เพื่อแก้ปัญหา มี 3 ชั้น คือ ชั้นแรก ควรมีการจัดอบรม 1) ด้านวิชาชีพ 2) การบริหารหนี้สิน 3) ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่สอง คือ การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงาน ภายหลังจากที่ได้รับการฝึกอบรม และชั้นที่สาม คือ 1) จัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรของชาวบ้านที่ผลิตได้ 2) จัดตั้งธนาคารประชาชนเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการผลิต และ 3) ควรปลูกจิตสำนึกให้แก่ชาวบ้าน โดยการจัดทำป้ายรณรงค์ตรงทางเข้าหมู่บ้านในทุกจุด ซึ่งมีข้อความว่า “เมื่อลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงรายได้หรือเงินเก็บจะเพิ่มขึ้น” หรือ “หมู่บ้านนี้ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย”

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate the general situation and the causes of poverty and to develop a model of poverty solutions in Ban Kok Yai, Tambon Samet, Amphur Muang, Buriram. The population in this research was 300 villagers, 10 community leaders and 5 government officers.

¹อาจารย์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²อาจารย์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

³อาจารย์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

The instruments used in this research were a survey and an in-depth interview questionnaire which were then analyzed by percentage, mean and standard deviation. The results found that the area of this village is 550 square meters with a population of 1,456. Most of the people (80%) work in agriculture, 10% in commerce, 5% in the private sector, and 5% as public servants. The income per year is 5,000-10,000 baht or 833 per month, which is considered to be “severe income poverty” and the Gini Coefficient Value is at 0.5, which is the inequality of income distribution. The causes of poverty are 1) problems of debt, income and expenditure, education and society, in order. The model for solving this poverty problem has 3 steps, which are firstly the support of knowledge in different parts such as 1) training for occupation, 2) training for “Debt Administration” and 3) training for “Sufficiency Economy Theory”. The second step is practical support after getting the training, and the final step is the setting up of an agricultural market in the community, a bank for the people and the making of signs saying “When you decrease your spending on luxuries, you will get more income or money” or “This village likes to plant vegetables in the kitchen garden in order to decrease expenditure”.

คำสำคัญ: การบูรณาการศึกษา, ความยากจน, วิธีการแก้ปัญหา

Keywords: Integrated study, Poverty, Problem Solution

บทนำ

ความยากจน (Poverty) ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับโลก และเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อดรณะระบบเศรษฐกิจของโลกมาช้านาน จากรายงานสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ภาพรวมของความยากจนในประเทศไทย ภูมิภาคที่มีรายได้ต่ำ และสภาพเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าภาคอื่น ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (www.nesdb.go.th) บุรีรัมย์ เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ที่ภาคนี้ และเป็นจังหวัดที่มีระดับความยากจนค่อนข้างสูง ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาความยากจน

จากข้อค้นพบภายในงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้น พบว่า การแก้ปัญหาความยากจนนั้น อาจทำได้ 2 วิธี ได้แก่ 1) การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐภายใต้โครงการต่าง ๆ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานการเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง และ 2) การแก้ปัญหาโดยประชาชนซึ่งเป็นผู้ประสบปัญหาความยากจนโดยตรงเชิงบูรณาการ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะช่วย

แก้ปัญหาได้มากที่สุดก็คือ การแก้ปัญหาตามวิธีในประเด็นที่ 2 โดยใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบบูรณาการระหว่างรัฐหรือหน่วยงานอื่นและประชาชนที่ประสบปัญหา การบูรณาการหมายถึง การทำให้สมบูรณ์โดยทำให้หน่วยย่อยๆที่มีความสัมพันธ์กันร่วมกันทำหน้าที่ อย่างผสมกลมกลืน เป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตนเอง (นงเยาว์, 2543) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการแก้ปัญหาแบบบูรณาการโดยมีการวางแผนร่วมกับประชาชนผู้ประสบปัญหาและทำการวางแผนและพัฒนาาร่วมกัน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ภายในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้คัดเลือก หมู่บ้านโคกใหญ่ ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง เป็นพื้นที่ศึกษา เหตุผลที่เลือกศึกษาหมู่บ้านนี้ เพราะมีข้อมูลจาก GPP ของจังหวัดได้ระบุว่า ตำบลนี้มีระดับรายได้ที่ต่ำที่สุดในอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ได้แก่ ตำบลเสม็ด และผู้วิจัยได้ศึกษาด้านกายภาพ และพื้นที่ที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด จึงได้ทำการศึกษาหารูปแบบการแก้ปัญหาแบบบูรณาการกับชาวบ้านในหมู่บ้านนี้

วิธีดำเนินการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการศึกษาคือ

1. การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้การศึกษาในงานวิจัยนี้ครอบคลุมหัวข้อตามที่กำหนด คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากตำรา วารสารวิชาการ เอกสารข้อมูลในเว็บไซต์ และจากห้องสมุดต่างๆ แล้วจำแนกรายละเอียดข้อมูลเหล่านั้นเพื่อใช้ในการศึกษาดังนี้ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความยากจน แนวคิดการบูรณาการศึกษานโยบายเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม ตัวชี้วัดความยากจนในอดีตและในปัจจุบัน รวมทั้งยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการสร้างแบบสอบถามเชิงสำรวจ แบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และนำไปใช้ในการอภิปรายผล และอื่นๆ ภายในกระบวนการวิจัย

2. การศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำราทางวิชาการต่างๆ แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบความถูกต้องก่อนทำการสำรวจ จากนั้นทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างอื่นก่อนปฏิบัติจริง และได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการสำรวจ ตามแบบสำมะโนประชากร (Census) ได้แก่ ชาวบ้านทุกหลังคาเรือนซึ่งมี 300 หลังคาเรือน โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 300 ชุด ช่วงเวลาที่ทำการสำรวจคือ ช่วงเดือน ตุลาคม - กุมภาพันธ์ 2551 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้ดัชนีชี้วัด ค่าสัมประสิทธิ์จินี (Gini Co-efficiency)

3. การศึกษาแบบ Focus Group คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 2 ครั้ง คือ ช่วงแรกวันที่ 18 มกราคม 2551 และช่วงที่สอง 23 เมษายน 2551 โดยในแต่ละช่วงได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มหนึ่งๆ ครอบคลุมระหว่างชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐจากองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด โดยมีจำนวนกลุ่มละ 12-13 คน รวม 50 คน จากนั้นทำการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพความยากจน และวิธีการแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้าน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบดังนี้

1) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน 1.1) ด้านกายภาพ หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ หมู่ที่ 9 ห่างจากตัวอำเภอเมือง 9 กิโลเมตร มีจำนวนพื้นที่ 550 ไร่ มีอาณาเขตคือ ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านน้ำซับ ทิศตะวันตกเป็นป่า ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านคงเจริญ ทิศใต้เป็นที่นาและเป็นป่า ลักษณะภูมิประเทศ เป็นเขตที่ค่อนข้างเขา ดินร่วนปนทราย มีหลายพื้นที่เป็นหินแท่งขนาดใหญ่ การคมนาคมภายในหมู่บ้านสะดวก มีถนนเชื่อมต่อระหว่างกันและเชื่อมต่อไปยังถนนหลัก โดยถนนภายในหมู่บ้านมี 6 สาย เป็นถนนคอนกรีตสองสาย ส่วนถนนส่วนอื่นๆ ยังเป็นถนนลูกรังอยู่ ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตร 80% ค่าขาย 10% ทำงานในบริษัทเอกชน 5% และรับราชการ 5% มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 5,000- 10,000 บาท ต่อเดือน 833 บาท ด้านสังคม จำนวนครัวเรือนมี 300 หลังคาเรือน มีประชากรจำนวน 1,456 คน ประชาชนทุกหลังคาเรือนนับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ชื่อ นายบุญเกิด ทรงธรรม และมีจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ชื่อ นายอุไร กรอบรัมย์และนายเชาวลต ณรงค์ชัย ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายเจริญ จิวรัมย์

2) สาเหตุความยากจน

2.1) เกิดจากที่ดินทำกิน ที่ดินทั้งหมดมีประมาณ 550 ไร่ แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 50 ไร่ แบ่งเป็นที่นาและการเกษตร 300 ไร่ และเป็นป่า 200 ไร่ สาเหตุที่ทำให้เกิดความยากจนในด้านนี้ พบว่า 1) เป็นเพราะที่ดินถือครองมีน้อยและการบริหารจัดการที่ดินยังไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก โดยที่ทำการประมาณ 40 % ชาวบ้านจะถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของ มีอีก 60 % ที่นายทุนเป็นเจ้าของ และชาวบ้านได้เช่าเพื่อทำนา

และต้องปันผลผลิตส่วนหนึ่งให้เจ้าของที่ ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่สามารถที่จะได้รับผลตอบแทนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งชาวบ้านที่ทำการเกษตร ยังไม่มีการบริหารจัดการในการเพาะปลูกที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของทองม้วน และคณะ(2547) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอนในการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกรณีศึกษาหมู่ 12 ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของคนที่สำคัญคือ การไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง 2) เป็นเพราะการแบ่งที่ดินไปจำหน่าย มีชาวบ้านจำนวนมากที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและได้แบ่งที่ดินจำหน่ายให้กับนายทุนโดยบีบบังคับให้ตนต้องมีที่ดินจำนวนน้อยเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งไม่เพียงพอที่จะทำอาชีพเสริมหรือการเพาะปลูกด้านการเกษตรอื่นๆ อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังไม่มีวิธีในการแก้ปัญหาบนพื้นที่ที่จำกัด ซึ่งตนครอบครองอยู่เพื่อทำการเพาะปลูกที่เหมาะสมเช่นกัน 3) เป็นเพราะวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่คิดว่ามีลูกหรือหลานควรส่งไปทำงานที่กรุงเทพฯ และอาศัยรายได้ที่ลูกหลานส่งมาให้เลี้ยงชีพก็เพียงพอแล้ว ดังนั้นจึงทำให้ชาวบ้านไม่ได้อาศัยประโยชน์จากที่ดินในการปลูกพืชอื่นๆ เพื่อหารายได้ และไม่มีแนวคิดในการลงทุนกับที่ดินของตน 4) ขาดการตรวจวัดคุณภาพของที่ดินว่า นอกจากทำนาแล้วสามารถปลูกพืชอะไรในเชิงพาณิชย์ได้อีก

2.2) เกิดจากรายได้ ชาวบ้านมีรายได้จากอาชีพต่างๆ ดังนี้คือ อาชีพเกษตร 80% อาชีพค้าขาย 10% บริษัทเอกชน 5% และรับราชการ 5% เมื่อทำการวัดค่าโดยใช้ดัชนีชี้วัดค่าสัมประสิทธิ์เงินแล้วพบว่าค่าอยู่ที่ 0.5 ซึ่งถือว่ามียาได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนคือ 60,000 บาทต่อปี แต่เมื่อนำมาหักกลบลบหนี้และค่าใช้จ่ายแล้วพบว่าเหลือเพียงครัวเรือนละ 10,000 บาทต่อปี และเมื่อเทียบเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐในปัจจุบัน โดยเทียบในวันที่ 21 ตุลาคม 2551 คือ 34 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์ มีค่าเท่ากับ 294.12 ดอลลาร์ต่อปี ดังนั้น โดยเฉลี่ยแล้วชาวบ้านแต่ละครัวเรือนมีรายได้เพียงเดือนละ

833 บาท และเมื่อเทียบกับหมู่บ้านทั่วประเทศแล้วถือว่า หมู่บ้านโคกใหญ่ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีชาวบ้านประสบกับปัญหาความยากจนเชิงร้ายได้ค่อนข้างรุนแรง อย่างไรก็ตามเมื่อมองจากสาเหตุพบว่า เหตุผลด้านรายได้ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนโดยมีประเด็นที่น่าสนใจคือ 1) รายได้มีน้อย แต่มีการใช้จ่ายที่เกินตัว เหตุผลสำคัญคือ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำการเกษตรเพียงเพื่อเลี้ยงตนเองเท่านั้น แต่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายตามกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ ขาดระเบียบวินัยในการใช้จ่ายเงิน ซึ่งจากการวิเคราะห์เบื้องต้น อาจเกิดจากปัญหาเพราะการใช้นโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสนับสนุนระบบทุนนิยมมากเกินไป ซึ่งปัญหานี้สอดคล้องกับคำอธิบายของ นิธิ (2543) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ความยากจนในโลกปัจจุบันไม่ได้เป็นปัญหาของปัจเจกชนที่บางคนมีรายได้น้อย บางคนมีรายได้มากหากเป็นผลพวงมาจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้การครอบงำจากประเทศมหาอำนาจ 2) บางบ้านมีบุตรจำนวนมากและมีรายได้น้อย สาเหตุเป็นเพราะชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่บุตรแต่ละคนไม่ได้รับการศึกษาที่สูง โดยสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้วก็ประกอบอาชีพก่อสร้าง ประจวบกับมีที่ทำกินน้อยไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรอื่นๆ ซึ่งผลวิจัยนี้อาจขัดต่อข้อมูลเชิงประชากรซึ่งบางแห่งอาจมีบุตรจำนวนมากแต่ไม่ยากจน 3) ชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดมุมมองในการทำการเกษตรอื่นๆ บนที่นาของตน โดยเมื่อถึงฤดูทำนาก็ทำนาเมื่อหมดฤดูทำนาก็อยู่ไปวันๆ ซึ่งเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ ที่ดินบริเวณนั้นเมื่อหมดฤดูทำนาก็แห้งแล้งและไม่มีการชลประทานเหมือนหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นไปได้ยากที่จะทำให้ชาวบ้านมีการปลูกพืชหลังฤดูเก็บเกี่ยว 4) ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริมเหมือนหมู่บ้านอื่น เช่น สินค้า OTOP เป็นต้น นี่เป็นเพราะหมู่บ้านนี้ ไม่มีผู้นำในการผลิตสินค้าเพื่อการจำหน่ายโดยตรง มีเพียงการทำนาอย่างเดียวที่เป็นอาชีพหลัก และขาดสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือขาดการสนับสนุนเพื่อให้มีการผลิตสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง 5) ชาวบ้านแต่ละ

หลังคาเรือนมีรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเกิดจากความสามารถและความขยัน โอกาส และการศึกษาในการหารายได้ที่ไม่เท่ากัน 6) มีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารของรัฐ ทั้งนี้เกิดจากเงื่อนไขหลายอย่างของแต่ละแหล่งทุนเอง โดยหากเข้าถึงเงินกู้ของรัฐหรือเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านก็มีงบประมาณจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพอื่นๆ

2.3) เกิดจากรายจ่าย ภายในชุมชนมีค่าใช้จ่ายซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ 1) ด้านการผลิต ส่วนใหญ่เป็นการทำนา เมื่อรวมค่าใช้จ่ายแล้ว จะมีอยู่ประมาณ 10,000 บาทต่อปี 2) ค่าใช้จ่ายด้านอาหารที่จำเป็นที่จะต้องซื้อจากตลาด อยู่ที่ 1,700-2,500 บาทต่อเดือน 3) ค่าใช้จ่ายอาหารฟุ่มเฟือย อยู่ที่ 2,030-2,300 บาทต่อเดือน 4) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องซื้อจากตลาด อยู่ที่เดือนละ 1,900-3,300 บาท 5) ค่าของใช้ประจำวันเช่น ซอผงซักฟอก แชมพู สบู่ น้ำยาล้างจาน ยาสีฟัน เป็นต้น โดยเฉลี่ยเดือนละ 80-100 บาท 6) ค่าใช้จ่ายต่อสิ่งที่ไม่จำเป็น ส่วนมากไม่สามารถระบุได้ เพราะเมื่อรับค่าจ้างมาแต่ละเดือน ชาวบ้านหลายคนก็จะรวมบรรดาเพื่อนๆ ที่รู้จักมากินมาดื่ม เป็นต้น 6) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร ในหมู่บ้านมีผู้ที่เรียนในระดับปริญญาตรีจำนวน 6 คน ส่วนใหญ่เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และเป็นนักศึกษาที่กู้ยืมเรียนซึ่งมีเงินกู้ยืมในแต่ละเดือนๆ ละ 2,000 บาท มีนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 34 คน โดยมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนคือ 600-700 บาท และระดับประถมศึกษาจำนวน 45 คน โดยมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนๆ ละ 100-200 บาท 7) ค่าใช้จ่ายด้านสังคม เช่น กลูติน ผ้าป่า พิธีกรรม บวชนาค งานศพ แต่งงาน และงานบุญอื่นๆ เป็นต้น โดยเฉลี่ยแล้วในหลังคาเรือนหนึ่งๆ จะมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 600-800 บาทต่อปี ดังนั้นเมื่อชาวบ้านมีค่าใช้จ่ายหลักๆ แบบนี้ ชาวบ้านได้สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านค่าใช้จ่ายคือ 1) ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย 2) ขาดอาชีพเสริม 3) ไม่มีที่ดินทำกินที่เพียงพอ 4) การใช้จ่ายประจำวัน มักใช้จ่ายในสิ่งที่สิ้นเปลือง 5) มีอาชีพไม่มั่นคง 6) ไม่มีรูปแบบในการบริหารจัดการการใช้จ่ายในแต่ละวัน

2.4) สาเหตุเกิดจากหนี้สิน ชาวบ้านมีหนี้สินจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ 1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 30 เปอร์เซ็นต์ จำนวนเงินสูงสุดที่กู้ยืมคือ 150,000 บาท 2) กองทุนหมู่บ้าน โดยเฉลี่ยแล้วมีหนี้คนละ 20,000 บาท ซึ่งมีผู้กู้ยืมประมาณ 85 เปอร์เซ็นต์ 3) หนี้อ่อนนายทุนส่วนใหญ่มีดอกเบี้ยร้อยละ 5 หนี้จำนวนเงินสูงสุดที่ชาวบ้านกู้คือ 100,000 บาท ซึ่งมีผู้ยืมประมาณร้อยละ 80 เปอร์เซ็นต์ 4) การผ่อนรถ ซึ่งมีชาวบ้านประมาณ 15 หลังคาเรือนที่ยังมีหนี้ต่อการผ่อนรถยนต์ โดยมีค่าผ่อนเดือนละ 7,000-10,000 บาท รถมอเตอร์ไซด์มีจำนวน 20 คน ซึ่งมีค่าผ่อนเดือนละ 1,500-2,000 บาท สาเหตุที่ทำให้เกิดหนี้สิน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ 1) เพราะต้องการนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ซื้อรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น 2) เพราะต้องการนำไปใช้จ่ายในการศึกษาของบุตร 3) เพราะต้องการนำไปลงทุนขายของชำและด้านการเกษตร 4) เพราะต้องการนำไปจ่ายหนี้เก่า

2.5) สาเหตุเกิดจากการศึกษา มีผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 8 คน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 10 คน และระดับมัธยมศึกษาจำนวน 35 คน นอกนั้นสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยมีปัญหาในด้านการศึกษา ดังนี้ คือ 1) มีผู้ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจำนวนน้อย 2) ไม่ค่อยมีผู้มาให้คำแนะนำกับบุตรหลานเพื่อให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น หรือแนะนำในการเลือกสาขาวิชาเรียน 3) ไม่มีการฝึกอบรมอาชีพเสริมที่เหมาะสมให้กับชาวบ้าน 5) เด็กนักเรียนไม่อ่านหนังสือ ไม่ตั้งใจเรียน เกเร ชอบหนีเที่ยว และชอบมั่วสุมจับกลุ่มกัน ชอบไปเที่ยวเล่นเกมคอมพิวเตอร์ในตัวเมือง สาเหตุเหล่านี้เป็นปัญหาทำให้เด็กและเยาวชนไม่สนใจต่อการศึกษาเล่าเรียน และเมื่อเติบโตขึ้นไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจหรือหารายได้เสริมที่เหมาะสมในอนาคต

2.6) เกิดจากปัญหาสังคมและการเป็นอยู่ ปัญหาด้านสังคม ได้แก่ 1) ชาวบ้านขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างหลักการดำเนินชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ไม่ค่อย

มีการเข้าวัดเพื่อฟังธรรมหรือปฏิบัติตนตามพุทธศาสนิกชนที่ดี 3) มีเยาวชนมั่วนวมกันเป็นจำนวนมาก และมักจะก่อปัญหาว่านวยในเรื่องที่ไม่เหมาะสม เช่น การยกพวกตีกัน ตั้งวงเล่นไฟ คืมสุรา เล่นหวย เป็นต้น 6) การว่างงาน โดยมีผู้สูงอายุจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปี และมีกลุ่มผู้พิการจำนวนหนึ่ง 7) พฤติกรรมการเลียนแบบการบริโภคโดยนิยมเอียงไปทางด้านการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย

3) รูปแบบและวิธีการในการแก้ปัญหาความยากจน ผลการวิจัยพบ ดังนี้

3.1 วิธีการแก้ปัญหาเบื้องต้นในมุมมองของชาวบ้าน

ด้านที่ 1 วิธีการแก้ปัญหาด้านที่ดินชาวบ้านบางคนใช้วิธีการแก้ปัญหาดังนี้ 1) ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต โดยมีการใช้จ่ายอย่างประหยัด พร้อมกับซื้อหาเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ปลูกพืชที่บริโภคได้ 2) ชาวบ้านบางคนอาศัยวิธีการเช่าที่นาของนายทุนหรือนุคคลที่เช่าได้ โดยจ่ายคินเป็นข้าวเปลือก

ด้านที่ 2 วิธีการแก้ปัญหาด้านรายได้ ชาวบ้านบางคนใช้วิธีการแก้ปัญหาคือ 1) บางคนทำการจัดบันทึกค่าใช้จ่ายรายวัน 2) บางคนหารายได้เสริมโดยการหาเห็ดป่า และผักป่า ไปขายที่ตลาด 3) บางคนเลี้ยงปลาตามโครงการพอให้พอเพียงแล้วขายตามหมู่บ้าน 4) บางคนรับจ้างทำงานก่อสร้างไปตามสถานที่ต่าง ๆ

ด้านที่ 3 วิธีการแก้ปัญหาด้านรายจ่าย ในการเป็นอยู่ของชาวบ้านในแต่ละวัน พวกเขายังไม่มีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับรายจ่ายที่ชัดเจนเท่าไรนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาเบื้องต้นเช่น การทำบัญชีค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน การออมเงิน การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ด้านที่ 4 วิธีการแก้ปัญหาด้านหนี้สิน ชาวบ้านใช้วิธีการแก้ปัญหา ดังนี้คือ 1) เมื่อมีหนี้ในที่หนึ่ง ก็ไปกู้หนี้ยืมสินแห่งหนึ่งไปชำระ 2) ใช้วิธีการไม่พยายามสร้างหนี้ใหม่ โดยมีการแบ่งขายที่ดินแปลงที่เหลือเพื่อชำระหนี้ 3) ใช้วิธีการโดยการส่งบุตรหลานไปทำงานที่กรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง โดยให้ไปรับจ้างทำงานก่อสร้าง แล้วให้ส่งเงินมาให้

ด้านที่ 5 วิธีการแก้ปัญหาด้านการศึกษา ชาวบ้านแก้ปัญหา ดังนี้ พยายามส่งเสริมให้บุตรหลานของตนสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ส่วนด้านการฝึกอบรมนั้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่ค่อยกระตือรือร้นในการเข้ารับการอบรม แต่หากมีหน่วยงานใดเข้าไปอบรมอาชีพให้ชาวบ้านยินดีที่จะให้ความร่วมมือ

ด้านที่ 6 วิธีการแก้ปัญหาด้านสังคม เกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านสังคมนั้น ชาวบ้านยังไม่มีวิธีการในการแก้ปัญหาดังนี้ ส่วนใหญ่เมื่อเกิดปัญหาจะให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประนีประนอม และแก้ปัญหาให้

3.2) ความพึงพอใจที่มีต่อนโยบายต่างๆ ที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน พบว่า ชาวบ้านมีความพึงพอใจมากที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่ 1) นโยบายเกี่ยวกับ หลักประกันสุขภาพดีถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) (\bar{x} = 4.80) 2) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (\bar{x} = 4.63) 3) ธนาคารประชาชน (\bar{x} = 3.59) 4) พักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย (\bar{x} =3.08)

3.3) ความคิดเห็นของชาวบ้าน ที่มีต่อโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลได้ประกาศใช้เพื่อแก้ปัญหาความยากจน พบดังนี้ ชาวบ้าน เห็นว่า นโยบายที่น่าจะช่วยเหลือแก้ปัญหาความยากจนได้ดีที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่ 1) ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (\bar{x} =4.70) 2) e-citizen (บัตรสมาร์ตการ์ด) กับการจัดระเบียบคนจน (\bar{x} =4.70) 3) บ้านเอื้ออาทร (\bar{x} =4.63) 4) หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (\bar{x} =4.61)

3.4) รูปแบบในการแก้ปัญหาคความยากจน ในมุมมองของนักวิจัยและนักวิชาการ จากผลการวิจัย พบว่า

ด้านที่ 1 วิธีการแก้ปัญหาด้านที่ทำกิน

ควรแก้ปัญหาดังนี้คือ 1) เพื่อแก้ปัญหาด้านการขาดที่ดินทำกินและเช่าที่ดินจากนายทุน ควรมีการลงทะเบียนผู้ไม่มีที่ทำกินด้านการเกษตรหรือกำลังเช่าที่ดินจากนายทุนแล้วอาจมีการจัดหาที่ดินที่เหมาะสมให้เช่าในราคาที่เหมาะสมให้แก่ผู้สนใจด้านอาชีพการเกษตร 2) เพื่อแก้ปัญหาด้านการสูญเสียที่ดินให้นายทุน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้โดยกล่าวถึงข้อดีข้อเสียที่มีการจำหน่ายที่ดินให้แก่นายทุน หรือ

มีความจำเป็นที่จะต้องจำหน่ายควมและนำให้มีการจำหน่ายที่ภายใต้การดูแลของรัฐ หรืออาจมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อให้ความช่วยเหลือความเดือนร้อนอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการนำโฉนดที่ดินไปจำหน่ายต่อ นายทุน 3) เพื่อแก้ปัญหาที่ดินที่ดิน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องดิน และการบำรุงดินให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก 2) ควรมีการส่งเสริมให้ปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณรอบบ้าน เพราะจากการสำรวจภายในบริเวณบ้าน พบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ ไม่มีการปลูกผักสวนครัวที่เป็นจีนเป็นอันเพื่อลดรายจ่ายให้กับตนเอง โดยปล่อยให้พื้นที่ว่าง และเมื่อต้องการปรุงอาหารมักจะซื้อหรือหาเก็บจากเพื่อนบ้านที่บางบ้านก็มีผักที่ต้องการบ้าง ซึ่งแต่หลังคาเรือนมักปลูกพืชผักสวนครัวไม่ครบคลุม 3) ส่งเสริมให้ปลูกพืชผักเชิงพาณิชย์หลังจากดูงานจากการสำรวจพบว่า ชาวบ้านหมู่บ้านนี้ไม่นิยมปลูกพืชเชิงพาณิชย์หลังฤดูเก็บเกี่ยวแต่อย่างใด

ด้านที่ 2 วิธีการแก้ปัญหาด้านรายได้

พบว่า 1) ควรมีการจัดอบรมอาชีพเสริม ด้านการเพาะปลูกเห็ด การเลี้ยงปลา การทำปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง ซึ่งการเสนอทางออกเช่นนี้เกิดจากการสำรวจพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม ภายในหมู่บ้านไม่มีสินค้า OTOP และการปลูกพืชต้องลงทุนสูง โดยการซื้อปุ๋ยเคมี ดังนั้นการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีนี้เข้ากับสภาพการเป็นอยู่ของชาวบ้านหมู่บ้านโคกใหญ่ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีพื้นฐานด้านการหาเห็ดป่าไปจำหน่ายและปัจจุบันสภาพของป่าค่อยๆ หายไป ส่วนการเลี้ยงปลานั้นก็มีโครงการ พพพ.อยู่แล้ว แต่ชาวบ้านยังไม่มีความรู้ที่ดีต่อการเลี้ยงปลา มีความรู้เฉพาะการหาปลาเท่านั้น และองค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างตลาดรับซื้อสินค้าเกษตรล่วงหน้าอย่างจริงจัง 2) ควรจัดอบรมเรื่อง วิธีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว การจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือวิธีการบริหารรายได้ในแต่ละวัน จากนั้นให้ทำการสำรวจเพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของโครงการ เหตุผลที่เสนอทางแก้ปัญหานี้ เพราะผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านขาดระเบียบวิธีการใช้เงินเป็นอย่างมาก โดยมีความโน้มเอียงไปทางด้านทุนนิยมโลกาภิวัตน์ ซึ่งมี

ค่าใช้จ่ายที่ไม่สมดุลภายในตัวเอง เช่น เมื่อมีรายได้ก็แบ่งเป็นมีกิน มีใช้ และมีเก็บ หรือ เมื่อมีค่าใช้จ่ายอาจแบ่งเป็นสองส่วนได้แก่ $Y=C+S$ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการออม แต่ชาวบ้านภายในหมู่บ้านมีแนวโน้มในการบริโภคอย่างเดียว 3) ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมให้แก่ชาวบ้าน เหตุผลที่เสนอวิธีการนี้ เพราะผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงพอและไม่สามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม โดยการประเมินในเบื้องต้น พบว่า ชาวบ้านหลายคนเข้าใจว่าเมื่อทำงานหนักเกินไปแล้วเหนื่อยควรจะหยุดพักเสียเพราะถือว่า พอเพียง หรือ เมื่อมีการใช้จ่ายเงินไปเป็นจำนวนมากก็ควรหยุดจ่ายเสีย เพราะนี่คือ ความพอเพียง เป็นต้น 4) ควรมีการจัดทำระเบียบระบุดุลสมบัติของกลุ่มผู้สูงอายุผู้ที่จะได้รับเงินดำรงชีพ โดยจัดทำอย่างยุติธรรม เหตุผลที่เสนอทางแก้ครั้งนี้ เพราะจากของการสะท้อนปัญหาของชาวบ้านพบว่า ภายในหมู่บ้านยังไม่มีมีการจัดระเบียบในการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุหลายคนที่มีอายุมากกว่าและยากจนแต่กลับไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ จะได้รับเฉพาะผู้ที่เป็นพรรคพวกกันและผู้ที่มีรายได้นั้น

ด้านที่ 3 วิธีการแก้ปัญหาด้านรายจ่าย พบว่า

1) ควรเพิ่มการจัดอบรมเกี่ยวกับ การปลูกจิตสำนึกเพื่อลดรายจ่ายด้านอบายมุข เช่น การเล่นไพ่ การดื่มเหล้า การเที่ยวราตรี การเล่นหวย เป็นต้น เพราะจากการสำรวจพบว่า ชาวบ้านเป็นจำนวนมาก มีค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากต่ออบายมุขเหล่านี้ โดยมีการจับกลุ่มกันเพื่อเล่นไพ่ ดื่มเหล้า เที่ยวราตรี และมีการเล่นหวยได้ดิน โดยช่วงที่มีการจับกลุ่มกันมากที่สุดจะเป็นช่วงที่เป็นเทศกาล งานบุญ 2) ควรส่งเสริมให้มีการจดบันทึกรายจ่ายในแต่ละวันว่ามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง และให้จดไว้เป็นรายวัน เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ในขณะที่จ่ายเงินออกไปไม่คำนึงถึงจำนวนเงินที่ต้องจ่ายหรือขาดระเบียบในการใช้จ่ายเงิน 3) ควรมีการรณรงค์ทำป้ายข้อความตรงทางเข้าหมู่บ้านซึ่งมีข้อความว่า “เมื่อท่านลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงรายได้ท่านจะเพิ่มขึ้น” หรือ “เมื่อท่านลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น

เป็นลงท่านจะมีเงินเก็บมากขึ้นในแต่ละเดือน” หรือ “หมู่บ้านนี้ชอบปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย” ทั้งนี้จากการจัด Focus Group ชาวบ้านได้สะท้อนมาว่า หากมีการจัดทำป้ายเพื่อรณรงค์จะช่วยให้หลายคนมีจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองเพื่อลดรายจ่ายได้เป็นอย่างดี เพราะถือว่าเป็นหน้าตาของหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการทำป้ายขึ้นมา แสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านนี้ได้ประกาศตัวออกมาอย่างแท้จริงแล้วว่า เป็นหมู่บ้านที่มีการดำเนินชีวิตเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชาวบ้าน รวมทั้งผู้นำหมู่บ้าน จะเกิดการตื่นตัวให้ลูกบ้านมีวิถีชีวิตดำเนินตามป้ายที่รณรงค์ไว้ เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่หากมีหมู่บ้านอื่นทราบ อาจมีการเดินทางมาเยี่ยมชม และสิ่งนี้ถือว่า จะช่วยให้เกิดผลสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการเสนอทางออกเช่นนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่หมู่บ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง

ด้านที่ 4 วิธีการแก้ปัญหาด้านหนี้สิน มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ 1) ทำการสำรวจแต่ละหลังคาเรือนว่ามีหนี้สินอะไรบ้าง เพราะจะได้ทราบว่า ปัจจุบันกำลังมีหนี้สินจากที่ใดที่เอิร์ดเอาเปรียบทางด้านดอกเบี้ยมากเกินไป และให้ใช้นโยบายรัฐบาลเพื่อให้เกิดการนำหนี้สินที่เป็นของนายทุนให้มาอยู่ในกองทุนของรัฐ 2) พยายามส่งเสริมให้ชาวบ้านไม่สร้างหนี้สินใหม่โดยให้ใช้หนี้เก่าให้หมด 3) จัดอบรมเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านสร้างอาชีพของตนเองเน้นเรื่อง “การแปลงหนี้สินให้เป็นทรัพย์”

ด้านที่ 5 วิธีแก้ปัญหาด้านการศึกษา

พบว่า 1) รัฐควรจัดสวัสดิการด้านอุปกรณการศึกษาฟรีแก่เด็กนักเรียนในทุกกระดับอย่างแท้จริง 2) ควรมีการจัดอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียนประจำโรงเรียน 3) โรงเรียนและองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีโครงการในการเชิญตัวแทนจากอุดมศึกษามาให้ความรู้แนะแนวเพื่อศึกษาต่อในสาขาต่างๆ 4) ควรมีโครงการเพื่อพัฒนา คุณภาพของครูในโรงเรียนและ โครงการเพื่อส่งเสริมแรงใจต่อการทำหน้าที่ของครูและความรับผิดชอบที่มีต่อเด็กนักเรียน

ด้านที่ 6 วิธีการแก้ปัญหาด้านสังคม พบว่า

- 1) ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่มีการทำงานร่วมกันเชิงสร้างสรรค์ เช่น ถางหญ้าพัฒนาหมู่บ้าน เล่นกีฬา
- 2) ควรจัดระเบียบสังคมใหม่ เช่น การตั้งทีมคณะกรรมการหมู่บ้านสลับกันเพื่อเฝ้าระวังการเล่นหวยเล่นไพ่ อบายมุข
- 3) ควรมีการจัดตั้งทีมอาสาสมัครเพื่อเป็นยามของหมู่บ้าน
- 4) ควรมีสุนัขแพทยอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน

สรุปผลการศึกษา

ด้านสภาพของหมู่บ้าน หมู่บ้านโคกใหญ่นั้นมีเนื้อที่ประมาณ 550 ไร่ และอยู่ห่างจากตัวเมือง 7 กิโลเมตร อยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีชื่อว่า เขาคระโดง ภายในหมู่บ้าน ลักษณะการปลูกเรือนมีบ้านประมาณ 15 หลังคาเรือนที่มีการปลูกสร้างแบบหมู่บ้านจัดสรรซึ่งมีรูปแบบที่สวยงาม และอีก 285 หลังคาเรือนโดยส่วนใหญ่จะสร้างบ้านชั้นเดียวทำด้วยปูนอิฐบล็อก มีไม่กี่หลังคาเรือนที่มีการปลูกสร้างเป็นสองชั้นและหากเป็นสองชั้นข้างบนเป็นไม้ข้างล่างจะเป็นปูนอิฐบล็อก ลักษณะของบ้านแต่ละหลังคาเรือนมีส่วนลึกหรือไปตามสภาพ การสร้างบ้านของหมู่บ้านค่อนข้างจะอยู่ห่างกันและเป็นอิสระต่อกันมากเพราะแต่ละเรือนจะมีบริเวณค่อนข้างมาก มีภาษาไทยเป็นภาษากลางและภาษาเขมรเป็นภาษาท้องถิ่น มีโครงสร้าง พื้นฐานค่อนข้างสะดวก เช่น มีไฟฟ้าใช้ มีน้ำประปามีโทรศัพท์ มีถนนคอนกรีตผ่านหมู่บ้าน แต่ถนนคอนกรีตนั้นมีเพียงสองสายเท่านั้นซึ่งยังขาดอีกหลายสายที่ยังไม่มีการสร้างต่อและถนนเหล่านั้นก็เป็นถนนลูกรังซึ่งเต็มไปด้วยฝุ่นเมื่อมีรถสัญจรผ่านไปมา หมู่บ้านนี้ไม่เคยปรากฏภัยธรรมชาติเหล่านี้คือ วาตภัย อุทกภัย มีเพียงแต่ภัยแล้งเป็นบางปี การเป็นอยู่ของชาวบ้านกินอยู่อย่างเรียบง่ายไม่กระตือรือร้นในการประกอบอาชีพเท่าที่ควร ในการให้ความร่วมมือของชาวบ้านนั้น ชาวบ้านค่อนข้างให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยผู้นำชุมชน ในด้านสภาพความยากจนของหมู่บ้านภายในหมู่บ้านกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีถึง

80 เปอร์เซนต์ ประชาชนโดยส่วนน้อยมากที่มีรายได้สูงและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เมื่อวัดรายได้เฉลี่ยต่อหัวพบว่ามียาได้อยู่ที่ 10,000 บาทต่อปี หรือ 833 บาทต่อเดือน ซึ่งหากพิจารณาตามความหมายของความยากจนในความหมายใหม่ของ จตุรงค์ (2546) ซึ่งเขียนไว้ในหนังสือ “ความยากจน : สถานการณ์และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน” ถือว่า ชาวบ้านหมู่บ้านโลกใหญ่ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาความยากจนเชิงรายได้ตามแนวคิดในการวิเคราะห์ความยากจนในยุคปัจจุบัน กล่าวคือ การมีรายได้ไม่เพียงพอ หรือไม่สามารถสนองความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นขั้นต่ำ และเมื่อพิจารณาตามแนวคิดเส้นความยากจน (Poverty Line) พบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ถือว่า เป็นคนจน ในกรณีของประเทศไทยเส้นความยากจนที่นักเศรษฐศาสตร์กำหนดคือ 886 บาท ต่อคนต่อเดือน ดังนั้นกรณีหมู่บ้านโลกใหญ่เมื่อยึดแนวคิดนี้ถือว่า ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาความยากจนด้านรายได้ค่อนข้างรุนแรง และในหมู่บ้านนี้ชาวบ้านได้รับรายได้ไม่เท่าเทียมกัน โดยบางคนมีรายได้สูงก็สูงมาก แต่ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่มีรายได้ที่เกาะกลุ่มกันในระดับที่ค่อนข้างต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์จีนิซึ่งวัดเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้เกาะกลุ่มกันเท่านั้น มีค่าอยู่ที่ 0.5 ซึ่งหมายถึงแม้แต่กลุ่มคนที่มีรายได้ที่ต่ำก็ยังมีรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน และยังมีบางกลุ่มซึ่งมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปีอีกจำนวนหนึ่ง

ด้านรูปแบบและวิธีการแก้ปัญหาความยากจน ชาวบ้านมีวิธีการแก้ปัญหา ในทั้ง 6 ด้าน ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการเบื้องต้นเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาจากโครงการการแก้ปัญหาความยากจนที่รัฐให้ความช่วยเหลือพบว่า พวกเขาพึงพอใจมากที่สุดกับโครงการ 3 อันดับแรกได้แก่ 1) นโยบายเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) 2) นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 3) ธนาคารประชาชน ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละโครงการพบว่า โครงการที่ประชากรได้เข้าถึงมากที่สุดคือหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดย 30 บาทรักษาได้ทุกโรค ส่วนเรื่องนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ชาวบ้าน

มีความพึงพอใจมากเช่นเดียวกัน เพราะถือว่าเป็นนโยบายที่ชาวบ้านได้รับประโยชน์ ถึงแม้ว่าจะเป็นหนี้ก็ตามแต่ก็มีระบบยึดหยุ่นโดยปีหนึ่งให้จ่ายครั้งหนึ่งและดอกเบี้ยก็เหมาะสม ส่วนธนาคารหมู่บ้านนั้นเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องการมากถึงแม้ว่าภายในหมู่บ้านการจัดตั้งโครงการนี้ยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม แต่เมื่อชาวบ้านได้ไปดูงานที่หมู่บ้านอื่นๆ แล้วก็ทำให้รู้สึกถึงความพึงพอใจที่เกิดขึ้นกับโครงการนี้ และโครงการของรัฐที่ชาวบ้านเห็นว่าจะเป็นทางออกในการแก้ปัญหาความยากจนมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ อันดับที่ 1 ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง อันดับที่ 2 e-citizen (บัตรสมาชิกการ์ด) กับการจัดระเบียบคนจน อันดับที่ 3 บ้านเอื้ออาทร เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมและวิเคราะห์ ก็ทำให้มองเห็นประเด็นที่มีส่วนสำคัญที่จะต้องแก้ไขปัญหาคือเป็นการเร่งด่วน โดยถือว่าเป็นการแก้ปัญหาได้ถูกจุดมากที่สุดหมู่บ้านโลกใหญ่ ซึ่งมี 3 รูปแบบ ได้แก่ **รูปแบบขั้นต้น** คือ การเสริมองค์ความรู้ในด้านต่างๆ กล่าวคือ 1) การจัดอบรมด้านวิชาชีพ เช่น การเพาะเห็ด การเลี้ยงปลา การทอผ้า การทำขนม เป็นต้น 2) การจัดอบรมด้านการบริหารหนี้สิน เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อเพิ่มรายได้ รูปแบบในการใช้จ่ายเงิน เป็นต้น 3) การอบรมเกี่ยวกับ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้อ ระบบความพอเพียงแบบสามห่วง การจัดแบ่งที่ดินเพื่อปลูกพืชผักต่างๆ อย่างเหมาะสม และสมดุลในบริเวณที่ดินที่เป็นของตนเอง เป็นต้น ซึ่งในรูปแบบขั้นต้นนี้ ระยะเวลาในการจัดอบรมขึ้นอยู่กับเนื้อหาของแต่ละหลักสูตรว่าจะกำหนดกี่วัน โดยระยะเวลาที่เหมาะสมอาจมีประมาณ 3-5 วันต่อหลักสูตร **รูปแบบขั้นกลาง** คือ การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติจริงในส่วนที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว กล่าวคือ ทั้งผู้นำชุมชนและหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบในการส่งเสริมด้วยวิธีการต่างๆ ระยะเวลาในที่จะใช้ขั้นตอนนี้ อาจมีการตรวจสอบทุก 3 เดือนในหนึ่งปี ของผู้นำชุมชน หรือ องค์ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ**รูปแบบขั้นสุดท้าย** คือ การจัดทำโครงการต่างๆ เหล่านี้ เช่น 1) การจัดทำตลาดซื้อขายสินค้าเกษตร

และสินค้าอื่นๆ เพื่อรองรับสินค้าที่ชาวบ้านผลิตได้ในแต่ละครั้ง ซึ่งระยะเวลาในการจัดทำควรจะทำในช่วงที่ชาวบ้านได้ผลผลิต หรือกำหนดระยะเวลาลงไปว่าทุกๆ สองเดือนจะมีตลาดรับซื้อสินค้าเกษตรภายในหมู่บ้าน 2) การจัดตั้งโครงการธนาคารประชาชน เพื่อให้ชาวบ้านมีการออมเงิน หรือการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต ซึ่งระยะเวลาในการจัดตั้งธนาคารนั้นควรทำการศึกษาความพร้อมของหมู่บ้านและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งโดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการและสุดท้ายคือ 3) ควรมีการจัดทำป้ายรณรงค์ตรงทางเข้าหมู่บ้านโดยมีข้อความว่า “เมื่อท่านลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงรายได้ท่านจะเพิ่มขึ้น” หรือ “เมื่อท่านลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงท่านจะมีเงินเก็บมากขึ้นในแต่ละเดือน” หรือ “หมู่บ้านนี้ชอบปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย” ซึ่งในส่วนของการรณรงค์การจัดทำป้ายนี้สอดคล้องกับ การคิดป้ายภายหลังจากการทำวิจัยที่หมู่บ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง โดยมีข้อความระบุว่า หมู่บ้านนี้มีหนี้สินจำนวน.....บาท ซึ่งเมื่อชาวบ้านได้เห็นก็ทำให้มีความรู้สึกว่าจะต้องลดรายจ่ายลง เพราะเห็นหนี้สินจำนวนมากที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ระยะเวลาในการจัดทำเกี่ยวกับเรื่องนี้ควรจัดทำภายหลังมีการจัดอบรมตามขั้นตอนที่หนึ่งแล้ว เพราะจะทำให้ทุกคนทราบถึงวิธีการปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

5.1.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

- 1) ควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินชีวิตให้แก่ชาวบ้าน ในเรื่องดังนี้ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน วิธีการเก็บเงินและวิธีการใช้เงินอย่างประหยัด การบริหารจัดการหนี้สิน วิธีการลงทุนในที่ดินที่มีอยู่ เป็นต้น
- 2) ควรศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลบริบทชุมชนเกี่ยวกับเรื่อง ประชากร รายได้ รายจ่าย หนี้สิน เป็นต้น

3) ควรจัดตั้ง ศูนย์ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัวบริเวณบ้าน และให้องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดรับผิดชอบ

4) ควรจัดตั้งศูนย์รับซื้อสินค้าประเภทเกษตรประจำหมู่บ้าน

5) ควรจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าถึงแหล่งทุน

5.1.2 ข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหาความยากจนของหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาแบบอื่นให้แก่หมู่บ้านโคกใหญ่

2) ควรมีการศึกษาเพื่อจัดทำฐานข้อมูลบริบทชุมชนภายในหมู่บ้านเช่น จำนวนประชากรชายหญิง รายได้ หนี้สิน จำนวนหลังคาเรือน อาชีพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณา เชิดจิระพงษ์และคณะ. 2547.เอกสารการวิจัยและพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.
- กฤษณา วงษาสันต์. 2546. เอกสารประกอบการบรรยายกรอบความคิดในการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR). โครงการ ปฐมนิเทศนักศึกษา ป.บัณฑิต สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. 2546. ความยากจน: สถานการณ์และบทบาทองค์กรพัฒนาเอกชน. เอดิสัน เพรส โพร ดักส์จำกัด. กรุงเทพฯ.
- ทองม้วน นาเสงี่ยมและคณะ. 2547.เอกสารการวิจัยและพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

- นงเยาว์ เอียดตรง. 2543. การวิเคราะห์หลักสูตรสู่แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกกลุ่มประสบการณ์ระดับประถมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2543. คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์.
- วิทยากร เชียงกุล. 2544. ปัญหาคนจนและการแก้ปัญหาความยากจน. เอกสารฝ่ายประชาสัมพันธ์, สกว. สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. [Online] at www.nesdb.go.th (22 March, 2009).
- บุญชม ศรีสะอาด. 2535. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- มาลินี สมงาม. 2543. แนวทางการแก้ปัญหา ความยากจนของชาวนากับการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกนถ นากะบุตร. 2543. จุดเปลี่ยนงานพัฒนาชนบทและองค์กรพัฒนาเอกชนไทย. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- Amartya Sen. 1999. **Poverty and Famines**. Oxford University Press, New York. Oxford India Paperbacks.
- Narayan, Deepa. 2002. **Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook**. Streeten, Paul. World development Report. [Online] at www.google.com (21 Jun, 2007).